

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sifre Ḳodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Shemot

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 596 [1836 oder 1837]

ב רתסא תלגמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8818

מגלת אסתר א ב

הַדָּבָר בְּעֵינַי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים
וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כְּדִבְרֵי מְמוּכָן:
(כב) וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל-כָּל-מְדִינֹת
הַמֶּלֶךְ אֶל-מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ
וְאֶל-עַם וְעַם כְּלִשׁוֹנוֹ לְהַיּוֹת
כָּל-אִישׁ שִׁרְרֵי בֵּיתוֹ וּמִדְּבַר
כְּלִשׁוֹן עַמּוֹ: ס ב (א) אַחַר
הַדָּבָרִים הָאֵלֶּה כָּשָׁךְ חֲמַת

תרגום אשכנזי סד

שלאג געפיעל דעם קענינע
אונד דען פֿירשטען, אונד דער
קעניג טהאט וויא ממוכן גע-
ראטהען האטטע. (כב) ער שיק-
טע אויך בריעפע אב נאך אל-
לען לענדערן ווינעס רייכס, אין
אללען שריפט. אונד מונדאר-
טען דער פֿערשיערענען לענ-
דער אונד פֿעלקערשאפטען,
אויף דאס דער מאן הערר אים
הויזע זיין, אונד זיך נאך דער
וויזע ווינעס פֿאלקעס פֿיהרען
קענינע.

המלך

ב (א) אלס דיעזעס אייניגע צייט פֿארבייא וואַר, אונד דער צאָרן דעם קעניגס
אחשורוש

ר ש י

(כב) ומדבר כלשון עמו. בופה את אשתו ללמד את לשונו אם היא בת לשון אחר:

זכר

ב א ו ר

מלכותו, כי אף שהיא רבה מ"מ יתפשט שם חדוש גדול כזה מעונש המלכה, אז כל הנשים וגו'
וכן הוא מחורגס, וגם לדעת הרב אבן ישיאל לא הי' ענת ממוכן דוקא להודיע הדבר הזה,
אבל אמר שזה יבוא ממילא: יחנו, בא כנוי רבים נסתרים, והראוי תתונה: (כא) ויעש
המלך כדבר ממוכן, גזר לכחוב בדתי פרס ומדי שלא תבוא ושמתי וגו': (כב) וישלח ספרים,
אמר ר' יואל אם היה הודעת הפתגם ג"כ בדבר ממוכן, למה פרט שליחת הספרים דוקא,
אבל הטעם שעשה כדבר ממוכן, וגם הרחיב דברו בזה ששלח הוא בעלמו ספרים אל כל המדינות
לפרסם זה הדבר. וחד מן חכמיא אמר שטעם וישלח השולחים, לא המלך כי אם אנשים רבים היו
מפרסמים החדוש הזה בכל המדינות, והראוי אל מדינות המלך, אך אין מזה ראוי כי בן כתיב
ואל משה אמר עלה אל ה', ורבים נן: להיות כל איש, רבים וכן שלמים אמרו שזה היה
פתגמן הכתב, והחזיקוהו בעבור זה לשונה, שמורה על דבר בזה, אמנם אף שאין לנחוש שיהיה
מלך שוטה, הנה בזה טעו, ולו היה כדבריהם, היה נתוב פתגמן הכתב להנותן דת להיות
וגו' כדלקמן (ג' י"ד וס' י"ג), אבל חוכן הכתבים הי' אשר עשתהו שתי ואשר גזר עליה, וכונת
הזכרון היתה כדי שיחמו הנשים יקר לבעליהן ויהי' עי"ז כל איש שורר בביתו, ולמ"ד להיות
למ"ד התכלית: ומדבר כלשון עמו, דרך מליכה, והכוונה כמו שאמר הרלב"ג שיוכל להתנהג
עם אשתו כמנהג עמו אף שאינו ממונהג עם אשתו, שהי' להם נשים רבות ממדינות שונות
וכנהוג עוד בארצות המזרח, וכמו שזכרנו לעיל, וטעם המליכה להיות הדבור יסוד כל קבוץ
מדיני, ולשון כל אומה ואומה אבן בוסן אשר בה נוכל להקיש על דעותיה ולרכייה ומדרגתה
במעלות השלמות, כמו שהעיר ע"ז המוקר האלהי רבינו משה בן מנחם ז"ל במקום אחר:

ב (א) אחר, לפי הכלל שכ"מ שנאמר אחר סמוך, יתכן לאמר זמן מועט אחר שגזר על ושמתי
בהקיצו מיינו, שנכה חמתו, ויתנו לו געריו העלה לקחת בתולה אחרת, והאריכו ימים רבים
עם קבוץ התולות, כי מלינו זמן לקיחת אסתר היה בשנת שבע ומעשה ושמתי היה בשנת
שלא, ואפשר שבין הזמנים האלו לא היה המלך בשושן, רק נלחם עם אויביו, ועיין מזה במבוא
הספר: כשך, המקור מנעלי הכפל והוא לשון מנוחה מועף הקודם: זכר, בפה, ויתכן שזכר
את

הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרֹשׁ זָכַר אֶת־וְשֵׁתִי
 וְאֵת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה וְאֵת אֲשֶׁר־
 נָגַזְרַת עֲלֶיהָ: (ג) וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי־
 הַמֶּלֶךְ מִשְׂרָתָיו יִבְקְשׂוּ לַמֶּלֶךְ
 נְעֻזָּה בְּתוֹלַת טוֹבוֹת מְרָאָה:
 (ג) וַיִּפְקֹד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים בְּכָל־
 מְדִינֹת מְלָכוֹתָיו וַיִּקְבְּצוּ אֶת־כָּל־
 נְעֻזֵּי־הַבְּתוּלָה טוֹבוֹת מְרָאָה אֶל־
 שׁוֹשַׁן הַבִּירָה אֶל־בֵּית הַנְּשִׁים אֶל־
 יַד הַגָּאֵסְרִים הַמֶּלֶךְ שִׁמְרֵי הַנְּשִׁים

אחשורוש ויד געלעגט האטמע
 ערוועהנטע ער דיא ושהי
 וואס זיא בעגאנגען, אונד וואס
 איבער זיא בעשלאססען וואר
 דען. (ג) דארויף זאגטען דיא
 לייב־בעדיענטען דעם קעניגס:
 דא מאן פירדען קעניג שענ־
 געשטאלטעטע יונגפרייליכע
 מעדען אויסווען ווירד, (ג) ווא
 זאללטע דער קעניג בעפעהלס
 האבער אין אללען לענדערן
 זיינעס רייכס אנועטצען, דאס
 זיא יעדעס שענגעשטאלטע
 טע יונגפרייליכע מעדען נאך
 דער רעזידענץ שושן אויפברייג
 גען, אונד אין דאן קעניגליכע
 הארעם אין דיא האנד דעם
 אגא (דער פערשניטטענע דעם
 קעניגס, דער דיא אויפויכט איבער דאן פרויענצימער האט) אבליעפערן, ווא איה

ונחזק

ר ש י

ב (א) זכר את ושהי. את יסיה ונעלב: (ג) ויפקד המלך פקידים. לפי שכל פקיד ופקיד ידועות

ב א ו ר

את יסיה ע"כ וי"ו ואת אשר עשתה (הראב"ע). ולדעתנו שני הווי"ן מתחברים המאמר ומפרטים
 המאמר זכר את ושהי, ושעורו, כי זכר גם אשר עשתה גם אשר נגזר עליה נעבור זאת, התבונן
 וסקל במאזנו שכלו כי ענשה היה גדול מחטאה והלעטער על מהירות גזרתו, ולכן יעלו נערו
 ומשרתיו לקחת אשה אחרת, כי אולי תגיש תמונת אשה חדשה את תמונת ושהי מנגד עיניו
 ומקרב לבו וישכחה, ואם תבין במאמר (במגלה י"ב ב') שאמרו כשם שעשתה כך נגזר וכו',
 תראה שגם המה דרשו שני הווי"ן. אך באופן אחר: (ב) יבקשו, כבר נודע הוא לכל הקורא
 בספריהם שמונה יטן ונושן אלל מלכי המזרח, ונוהג עוד היום אללם, להקנן מדי שנה בשנה
 סך מסוים מן נערים יפים להיות סריסי המלך, ומן נערות יפות להיות פלגשי בנות הנשים,
 והדבר הזה כבר נכלל בהמסים והארנוניות שיקח המלך מעבדיו, ובמאמר שמואל לבני ישראל
 (ש"א ח'). ואמרו הנערים, כשתבוא העת הקטובה שיבקשו נערות בתולות אל המלך, יפקד
 המלך פקידים, אשר יקבלו עתה כל נערה בתולה טובת מראה, אף יותר מהסך המסויים,
 והעם לא ילעק חמס על זה, אלל גם יתענגו בו, בהיות הנערה אשר תיטב בעיני המלך
 תמלוך תחת ושהי. ונעבור שלא נכתב ויאמרו אליו, אמר חד מן חנריא שדברו הנערים מה
 שדברו בינס לבין עלמס אלל באופן שיוכל המלך לשמוע וכדי שישמע: ויקבצו, הוראת זה
 השורש כשתבוא אחריו מלת אל גם על לקיחת כל אחד מהשרטים גם על הלטרפותם במקום
 אחד, ויכלול א"כ באן, גם הנבייה (דחזו זאחועון) גם השפירה (דחזו אכניעפערן): בית הנשים,
 כאשר נודע ממלכי מזרח גם בימיו שיש לכל אחד מהם נשים רבות והנה יושנות יחד בבית גדול
 הנקרא בלשונם הפרעק או זערהיל, וכל העבדים המשרתים אותן, וגם השומרים אשר
 עליהן, מסורסים המה לבלתי יוכלו לחלל כבוד הנשים, וכל איש משארי אנשים, אשר יבוא
 עליהן הביתה, אחת דתו להמית, ולכן תרגמתי במגלה בכ"מ מלת סריסים (פערטניטטענע)
 ועיין גם נתיבות השלום להרמב"מן (בראשית ל"ז י"ו): הגא, אין זה שם ענס פרטי שהיה

ל"ז

מגלת אסתר ב

חרגום אשכנזי סה

וַנִּתּוֹן תַּמְרוֹקִיָּהוּ: (ד) וְהַנְּעִרָה
אֲשֶׁר הֵיטֵב בְּעֵינַי הַמֶּלֶךְ: תַּמְלֵךְ
תַּחַת וְשֵׁתִי וַיֵּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינַי
הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ כֵּן: ס (ה) אִישׁ
יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה וְשֵׁמוֹ
מָרְדֳּכָי בֶן יְאִיר בֶּן-שִׁמְעִי בֶן-קִישׁ
אִישׁ יְמִינִי: (ו) אֲשֶׁר הִגִּדָּה

נענדיא פֿאַרנעשריבענע זאלי
בונג גערייכט ווערדע (ד) דאז
מעדלען נון, דאז דעם קעניגע
אם בעסטען געפֿיעלע, ווירדע
קעניגין שטאטט ושתי. דיעזער
פֿאַרשלאג געפֿיעל דעם קעניג
גע, אונד ער טהאט זאלא .
(ה) אין דער רעזידענץ שושן
לעכטע איין מאן יודישער נאם
צויאן, אויס דעם שטאטמע
בנימין, מיט נאמען מרדכי
איין זאָהן יאיר'ס זאָהן דעם
שמעי, זאָהן דעם קישו (ו) וועלכער אויס ירושלים אין דיא געפֿאַנגענשאפט גינג, אונטער
דע-

סגול בלא מקף מירושלים
שמעי, זאָהן דעם קישו (ו) וועלכער אויס ירושלים אין דיא געפֿאַנגענשאפט גינג, אונטער

ר ש י

ידועות לו נשים היפות שנמדינתו: תמרוקיהו. הם דברים המלחמין כמו ומורק ושוטף שכן
ערב ומיני סמנים ונשמים המטהרין ומעדנים את הנשר: (ח) איש יהודי. על שגלה עם
גלות יהודה כל אותן שגלו עם מלכי יהודה היו קרויים יהודים בין הגוים ואפילו משנט אתר
הם: איש ימיני. מבנימין היה כך פשוטו ורבותינו דרשו מה שדרשו:

לו

ב א ו ר

לאיש אחד כמו שתזנו רבים, כי אם שם כללי לכל סרים הממונה על בית הנשים של מלך,
וחתתיו סריסים רבים סתתי המדרגה הסרים למשמעתו לעשות כל מלאכת הבית, ועליו לשמור
על הנהגת הנשים, גם לתת להן כל צרכיהן, והוא מכונה בלשון ישמעאל (צגט), ואומרו סרים
המלך וגו' אינו ממאמר הנוערים, כי הם לא יטרכו לפרוט אל המלך מי זה הגא שאכזר, אבל
הם דברי כותב הספר הרונה לבאר שם זה לאמר שהוא שם סרים המלך שומר הנשים, ודינו
א"כ כמאמר מוסגר: תמרוקיהו, הן דברים המלחמין כמו ומורק ושוטף, מרק הנועשה משמן
ערב ומיני סמנים ונשמי המטהרים ומעדנים את הנשר, והטעם שאמרו הנוערים אחרי הקב"ל
אל בית הנשים שם יהי נתון להם תמרוקיהו כראוי ונפי הנזכר למטה (פ' י"ג) וכן משמע
מססקי הנגינה. אמנם לדעת רעי ר' יואל, גם זה יהיה למותר בדברי הנוערים, אבל הוא
חלק מהמאמר המוסגר המבאר משמרת הגא, אמר שהוא שומר הנשים ושומר נתון תמרוקיהו,
כלומר נתינת תמרוקיהו שיהיה בדת, ויחורגם בל"א (דער דיא זויפויכט איבער דאז פרויענ.
ציהוער דאט, זונד יוז דיא פֿאַרנעטריעבענע זאָלבונגען בעפֿבֿחֿטען לעסט), ונכון לפ"ז שם
הסועל ונתון, שהוא זר מאד בפירוש הכתוב. וחד מן חבירא אמר שטעמו הסוך כמו ונתון
תמרוקיהו, ומי יתן והיה בדבריו: (ה) איש יהודי, כל אותן שגלו עם מלכי יהודה היו קרויים
יהודים ואפילו משנט אתר (רש"י). ונכון הוא כי אם נאמר כדעת קלת שהשם יהודי לא נאמר
רק אם הוא משפחת יהודי מה נאמר במלת מתיידיים? בן ימיני, משנט בנימין, ואם מרדכי
הזה היה מעולי ירושלים בימי בורש כדעת חז"ל, לריבין אנו לומר שמרדכי חזר עוד מירושלים
לגולה אתר אשר עלה כמו שכתב הראב"ע ועיין במ"הם, ובתרגום השני נאמרו דברים אשר לא
אוכל להבינם כי כתב חז"ל מרדכי ואסתר היו מירושלים בגלותא וכו' וחזר וסליק מרדכי
לירושלים עם עמא דיתנדיין וכו' (והוא בימי בורש) ותוב אגלי נבוכדנאצר מלכא זימין תרתין
וכו', ולא ידעתי אנה ראה בי הגלה נבוכדנאצר פעם שני אתר מיתת בלשכר בן בנו, ולמה
שכתב אסתר הות מגלוי ירושלים וכזאת כתב גם המתרגם הראשון, תהיה לפ"ז בלקיחתה אל
המלך לכל הפחות בת סמוך לע"ה שנים, האמור נאמר בתולה זקנה מע"ה שנים תיטב עוד
בעיני המלך מכל הנחלות? הלא הכתוב כנה אותה בשם נערה, וזה יורה על היותה רכה
בשנים

מִירוּשָׁלַיִם עִם־הַגִּלְגָּל אֲשֶׁר
הִגְלִיתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה
אֲשֶׁר הִגְלָה נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ
בָּבֶל: (ז) וַיְהִי אִמֵּן אֶת־הַדָּסָה
הַיָּא אֶסְתֵּר בַּת־דָּדוּ כִּי אֵין לָהּ
אָבוֹאִם וְהַנְּעֵרָה יִפְתָּה תֵּאֵר וְטוֹבַת
מְרָאָה וּבְמוֹת אֲבִיהָ וְאִמָּהּ לִקְחָהּ
מִרְדְּכָי לֹו לְבַת: (ח) וַיְהִי בְּהַשְׁמָע
דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדַרְתּוֹ וּבְהַקְבִּץ
נְעֵרוֹת רַבּוֹת אֶל־שׁוֹשַׁן הַבִּירָה
אֶל־יַד הַגִּי וְתִלְקַח אֶסְתֵּר אֶל־
בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל־יַד הַגִּי שִׁמְר
הַנְּשִׁים: (ט) וְתִיטַב הַנְּעֵרָה בְּעֵינָיו

דענען, דיא נביכדנצר קעניג
פאן בכל מיט דעם יכניה קעניג
פאן יהודה געפאנגען ווענגע-
פיהרט האטטע. (ז) דיעזער
מרדכי וואר פאלענעפאטער
דער הרסה (דיא נאכמאהליגע
אסתר), דיא זיינעם אהיימס
טאכטער וואר, אונד איטצט
וועדער פאטער נאך מוסטער
האטטע. דאן מערדען וואר
היפש פאן בילדונג אונד שעהן
פאן פארבע, אונד מרדכי האט-
טע זיא נאך איהרער עלטערן
טאך אן טאכטערס שטאטט
אנגענאממען. (ח) וויא נון נאך
בעקאנטמאכונג דעם קעניג-
ליכען עדיקטס פילע יונגפרויען
נאך דער רעזידענץ שושן אונד
טער דיא אויפויכט דעם אגא
צוואממען געבראכט ווארדען,
וואר אונטער אנדערן אויך
דיזע אסתר אין דען פאללאסט
אן דען אגא, דען אויפזעהער

וחשא

איבער דאן פרויענציטמער, אבגעליעפערט. (ט) דיעזעם געפיעל דאן מערדען, אונד

זיא

ר ש י

(ז) לו לבת. רבותינו פירשו לבית לאשה:

ב א ו ר

בשנים: (ו) הרסה, לפי הכלל שאם נמלא בין שתי שמות מלת הוא או היא, אז השם האחרון
נחמד, יתכן גם פה שנתחלה היה שמה כל"הק הדסה ואח"כ נשתנה בלשון הפרסי לאסתר,
כי כן קראו אותה הפרסים על רוב יפיה, כמו שאמרו חז"ל והמתרגם, שמלת אסתר בלשון
פרסי כוכב, כלומר שמאירה כוכב, או יתכן שהיא בעלמה הסבה את שמה לשם פרסי אסתר,
כדי שלא יבינו שהיא ישראלית ע"י השם העברי הדסה, בהיות כי מרדכי לוח עליה שלא תגיד
את עמה: יפח הואר וטובח מראה, מנואר נס' נתיבות השלום להרמב"מ ז"ל (בראשית כ"ט י"ז):
לבת, לולי שהית' בתולה לא היה מרדכי מסכן נה כי לא יסמך על מעשה נס, אולי דרש לבת
שהיה במחשבתו בעבור יופיה לקחתה לאשה (הראב"ע) ואין המקרא יולא מידי פשוטו, בטעם
ויהי לה לבן (שמות ב'): (ח) ויהי בהשמע וגו', מלשון הכתוב משמע שקובלי הנערות לקחו
כל מה שעלתה בידם מנשים יפות בלי להשאיר כלל על יחוסה ומעמדה, וגם הפקידים לא
היו חוששין לשאול להקובלים מאין לקחתם זאת, בעבור הרבוי העולם, ולכן לא ידעו ג"כ כלום
ממשפחת אסתר אף לא מקורבתה עם מרדכי, ובודאי שלא"כ שאלו לכל אחת ואחת את שמה
ואת מולדתה, והנשים האחרות הודיעו את כל זה, אבל באסתר מעיד הכתוב שהיא לא הגידה
מטעם שזכר: אל בית המלך, כוונתו אל בית הנשים, ויקרא ג"כ בית המלך, אולי הי' בית
הנשים חלק מבית המלך, או כמו שנכונה עתה כל הבנינים השייכים למלך בשם בית המלך:

ויבהל

מגלת אסתר ב

תרגום אשכנזי - סו

והישא חסד לפניו ויבהל את-
 תמרזקיה ואת מנותה לתת לה
 ואת שבע הנערות הראיות
 לתת לה מבית המלך וישנה
 ואת נערותיה לשוב בית הנשים:
 (י) לא הגידה אסתר את עמה
 ואת מולדתה כי מרדכי צוה
 עליה אשר לא תגיד: (יא) ובכל-
 יום ויום מרדכי מתהלך לפני
 חצר בית הנשים לדעת את-

ה זיא טרוג זיינע גונסט דאָסאָן
 זאָ דאָס ער איהר דיא זאל
 ח בונגען אונד זאָנסטיגען גאָבען
 פֿערדערטע, אונד דיא זיעבען
 מערדען, דיא איהר אויס
 דעם קעניגליכען הויזע גע-
 ביהרטען, באַלדיגסט צוקאָם-
 מען ליעם; אויך זיא אונד איה-
 רע מערדען איסמער דורך דאָן
 בעסטע אים גאָנצען זעראַילע
 אויסציינעטע. (י) אסתר
 האַטטע וועדער איהר פֿאַלק
 נאָך איהרע געבורט אָנגעגע-
 בען; דען מרדכי האַטטע איהר
 בעפֿאַהלען, ניכטס דאָסאָן
 אויסצוואַגען. (יא) דיעוער גינג
 טאָג פֿיר טאָג פֿאַר דעם פֿאַר-

שלוש

האָף דעם האַרעטס אויף אונד אַב, אום דאָן וואָהלבעַינרען אסתר'ס צו ערפֿאַהרען,
אונד

ר ש י

(ט) ויבהל את תמרזקיה. זריו וממהר בשלה משל כולן: הראיות לתת לה. לשרתה וכן עושין
 לכולן ורבותינו דרשו מה שדרשו: וישנה. שינה אותה: (י) אשר לא תגיד. כדי שיאמרו שהיא
 ממשפחה בזויה ושלמה שאם ידעו שהיא ממשפחת שאול המלך היו משזיקים בה:
 ומה

ב א ו ר

(ט) ויבהל, זריו וממהר בשלה משל כולן (רש"י) למען שימלאו לה ימי מרוקיה במהרה, ולא
 תקדמונה אחרת במלכות: מנוחיה, הראויה המ"ס בשו"א כי הנפרד מנה בפלס שנה
 ובכנויים ישנו לשוא כמו שגנתי שגנתי ודומיה, והטעם על כל דבר הניתן להן מבית המלך,
 הבגדים והתכשיטים והמזונות והמגדנות, ובדמורגס בל"א: הראיות, מלה ידוע מדברי חז"ל:
 הראויות לתת לה, לשרתה וכן עושין לכולן ורבותינו דרשו מה שדרשו (רש"י): וישנה, שנה
 אותה (רש"י) כונתו לומר טעם הכתוב, שנה הגי אותה ואת נערותיה מכל שאר הנתולות
 שהו אתה בבית הנשים, דהיינו שהי' הזנוי הזה לטוב להם, שנתן להם כבוד יותר גם
 המנות הטובות מכלן, וטעם בית הנשים חסר ב"ת ורבים כן, והנגינה מסכמת כמה שתעמיד
 מלת לטוב בטפח ומחברה עי"ז לפעל וישנה, ובדרך זה הוא מתורגם בל"א. ואף הראב"ע
 כוון מעט לזה הפירוש, אבל דחוק בלישוא שלא ללורך: (י) כי מרדכי, לפי דעת יש אומרים
 שהביא הראב"ע פחד סן לא יקחנה המלך אם ידע שהיא מהגולה. ואין בזאת אשם למרדכי,
 כי אולי לנו אמר לו שתהיה על ידה השועה לישראל ולכך התאמן חזר ובקש להיותה אשת
 המלך. ולאחר שכבר מלכה לריכין לומר שפחד שמא יגרשנה בעבור עמה בשודע, וזה דחוק
 מעט. אשם לדעת התרגום ירא פן יבעוס עליה המלך פעם אחת ויהרגה עם עמה, ואין
 זה מן הנמנע אצל מלך טפס כזה, וא"כ הטעם במקומו עומד אף קודם שנאשה אף לאחר
 שנאשה: (יא) מהחלך, ידוע שהוראת זה הזרע בננון התפעל על העויל וההליכה חנה
 ואנה בלי כונה למקו' מיוחד דוקא, וכן תרגמתי (אויף אונד חב). גם יתכן טעם בהתפעל
 פה ע"ד הכתוב יש מתעזר ואין כל, בלומר שהראה מרדכי את ענמו כאלו לריך לבת לדרבו

שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וּמִה־יַעֲשֶׂה בָּהּ:
 (יג) וּבַהֲגִיעַ תֹּר נַעֲרָהּ וְנַעֲרָתָהּ
 לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶחְשׂוּרוֹשׁ
 מִקֵּץ הַיּוֹת לְהַפְדֹּת הַנְּשִׁים שְׁנַיִם
 עֶשֶׂר הַדָּשׁ כִּי כֵן יִמְלֵאוּ יָמֵי
 מְרוֹקֵיהֶן שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּשִׁמּוֹן
 הַיָּמִר וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּבִשְׂמִים
 וּבְתַמְרוֹקֵי הַנְּשִׁים: (יד) וּבֹרָה
 הַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־
 אֲשֶׁר תֹּאמַר יִנְתֵּן לָהּ לָבוֹא עִמָּהּ
 מִבֵּית הַנְּשִׁים עַד־בֵּית הַמֶּלֶךְ:

אונד ויאם אויס איהר וועררע.
 (יג) איממער ווען דיא בעי
 שטיממען צייט דא וואר, דאן
 איין מערבען פאר דען קעניג
 קאממען וואלמע, נאכדעם
 זיא נעמליך נאך ארט דער
 פרויעצייממער צוועלף מאנאט
 טע פערבראכט האטטע (דען
 זא פיעל צייט מוסטע אונטער
 דעם נעברויך דער וואהלגע.
 רוכס בעדער פערשטרייבען,
 זעכס מאנאטע מיט מיררהעני
 אהל, אונד זעכס מאנאטע מיט
 שפעצער יען אונד אנדערן פיר
 דאן פרויעצייממער פערפער.
 טינטע ואלכען. (יד) דערנע.
 שטאלט פארבערייטעט קאם
 זיא דאן צום קעניגע, זא וואור.
 דע איהר אללעם צוגעבען,
 וואס זיא צו איהרער בעגלייטונג

פאלאסטע פערלאנגטע. (יד) דעם

ר ש י

(יא) ומה יעשה בה. זה אחד משני נדויקים שניתן להם רמז ישועה דוד ומרדכי. דוד שנאמר גם את הארי גם את הדוב הכה ענדך (שמואל א' יו"ד) אמר לא בא לידי דבר זה אלא לסמך עליו להלחם עם זה וכן מרדכי אמר לא אירע ללדקת זו שתלקח למשכן ערל אלא שעמידה לקום להושיע לישראל לכיכך היה מסור לדעת מה יהא בסופה: (יב) תר. זמן: (יג) כל אשר תאמר. כל

שחוק

ב א ו ר

דרך חזר בית הנשים אבל לפה והמתין עד אשר יראה אחד מעבדי אסתר לדעת וגו', והיא גם היא הערימה לשלוח אליו בסתר נערוותיה או מזרתיה, אשר בטחה בהם להודיע לו את כל. וראנ"ע כתב לולא שהי' מרדכי קודם מעשה אסתר ממזרתי המלך לא עזבוהו ללכת וכו', ואינו נכון כי נודע הוא שגם שאר המזרתיים אשר אינם מסורסים המה, אינם יכולים לבוא אל נשי ופלגשי המלך. אבל החזר הזה היה מקום גדול ורחב ידים לפני בית הנשים, ודרך לכל עובר ושכ. וסרה בזה טענות מעתיקי האומות: (יב) חור, זמן או שורה (דיו ריחה) כמו תורי זהב נעשה לך (ש"ה י') ומתדמה מאד למלת טור שפרשו ג"כ שורה, כמו טוראודס שטדה וגו', ובלשון התלמוד נמלאים הרבה כמו אעמידנו כנגד ראש חור (סוכה ז' א'): מקץ, סוף, מקץ שבע שנים תחלה (הראנ"ע), ועיין בספר נתיבות השלום לאדונינו הרמב"מ ז"ל (דברים ט"ו): כדח הנשים, נשי המלך, או יתכן שהיו נותנים בימים ההם לכל בתולה הנושאת לאיש גדול ושר שנים עשר חדש לימי מרוקיה: המור, יקרא ג"כ בלשון העמים (איררהע), והוא שרף הנוסף מפרחים ידועים נמלאים בחלק אויע, ובלאח השרף לחון נתקשה ונעשה גרעינים גרעינים וריחם טוב: (יג) ובוה, ר"ל בעידון ופנוק הזה אשר על ידו נעשה ריחה כריח איי בשמים בים דרומי, באה אל המלך להתענג בה: אח כל אשר תאמר, מוסב לעיל, ובהגיע תור נערה ינחן לה את כל אשר תאמר ממיו חכשיות לקטע הגוף ושאר דברי תפארת, גם כל מיני שחוק וזמר ללות אותה אל בית המלך, כדי להרבות בזה חנה בעיני

רואיה

(יד) בַּעֲרַב וְהִיא בָּאָה וּבִבְקֵר הִיא
 שָׁבָה אֶל-בֵּית הַנְּשִׁים שְׁנֵי אֶל-יָד
 שְׁעֵשְׂגוֹ סָרִיס הַמֶּלֶךְ שָׁמַר
 הַפִּילֹגְשִׁים לֹא-תָבוֹא עוֹד אֶל-
 הַמֶּלֶךְ כִּי אִם-חֲפִיץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ
 וְנִקְרְאָה בְּשֵׁם: (טו) וּבַהֲגִיעַ הַתָּר-
 אֶסְתֵּר בֶּת-אֲבִיתָיִל וַדָּד מְרֻדְכֵי
 אֲשֶׁר רָקַח-לָהּ לְבַת לָבוֹא אֶל-
 הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָבָר כִּי אִם
 אֶת-אֲשֶׁר יֹאמַר הַגִּי סָרִיס-
 הַמֶּלֶךְ שָׁמַר הַנְּשִׁים וְתָהִי אֶסְתֵּר
 נִשְׂאֶתתְּ חַן בְּעֵינָי כָּל-רְאִיָּה:
 (טז) וַתִּלְקַח אֶסְתֵּר אֶל-הַמֶּלֶךְ

אֲבַעֲנָרְעִים גִּינָג זִיא הִיָּן, אֹנֶד
 דַּעַם מְאָרְגֵנִים קַעְהֲרַטַע זִיא
 אִיָּן אִיָּן אַנְדֵּרְעִים הַאֲרַעַם צוֹ-
 רִיק, וְעֵלְבֵּס אֹנְטֵעֵר דַּעַר
 אוֹיְפֵיכֵט דַּעַם שְׁעֵשְׂגוֹ שְׁטֹאֲנֵד
 פֶּעֶר שְׁנֵיטְמֵעֵנֶעֶר דַּעַם קַעֲנִיגִים
 אֹנֶד אוֹיְפִזְעָהֶעֶר דַּעַר קַעֲכֵם-
 ווייבֶּעֶר. זִיא דוֹרְפֵטַע נִיכֵט
 מַעְהַר פֶּאָר דַּעַן קַעֲנִיג קֶאָמ-
 מַעַן, כִּי עַר זַעֲלֵבֵסֵט פֶּעֶר-
 לֶאֱנַעֲנֵן נֶאָךְ אִיהַר טְרוֹג אֹנֶד
 זִיא נֶאֱמַעֲנֵטְלִיךְ גַּעֲפֶאֲרֵדֶעֶרֵט
 וואוֹרְדַע. (טו) אַלֵּם אֲבַעֲרֵר דִּיא
 רִייהַע אֶן אֶסְתֵּר, טֶאָכֵטֶעֶר
 אֲבִיחֵילִים אָהִיִּים דַּעַם מְרֻדְכֵי,
 דִּיא עַר אֶן טֶאָכֵטֶעֶרִים שְׁטֹאֲטַט
 אַנְגַּעֲנֶאֱטֵמַעֵן, וואַר, פֶּאָר דַּעַן
 קַעֲנִיג צוֹ קֶאָמֵמַעַן, זֶא פֶּאָר-
 דַּעֲרַטַע זִיא נִיכֵט דֶאָז מִינְדַע-
 סַטַע אִיבַעֲרֵר דַּעַם, וואַס דַּעַר
 הַאֲרַעַם-אֶנַע אַנְגַּעֲרֶאֲרֵדֶנַעֲט
 הַאֲטַטַע; אֹנֶד אִיהַרַע פַּעֲרוֹזָן
 זַעֲלֵבֵסֵט וואַר עַם, דִּיא וואַהֲל-
 גַּעֲפֶאֲלֵלְעֵן עַרְרַעֲנַטַע כִּיִּיא אַלְלַעֵן, דִּיא זִיא זֶאֶהֶעֵן. (טז) אִים מְאָנֶאֱטַע טַבַּח, אַלֵּם דַּעַן צַעֲהַנִּי

אחשורוש

ר ש י

שוק ומיני זמר: (יד) אל בית הנשים שני. השני:

ב א ו ר

רואים. וטעם את כמו ויזב את משה להיות הנושא גם המקבל הפעולה כמו שכתב אדונינו הרמב"ן בס' נתיבות השלום: (יד) ובבקר היא שבת, לא אל בית הנשים שהיתה בו קודם ביאתה, כי אם אל בית נשים שני, שהיו בית הפלגשים. יאמר נזה, כי כאשר לא מנחה חן בעיניו כדאי להמליכה חת ושמתי, לא יאלמה מביטו כלל וכלל, כי אין זה מכבוד המלך, אבל גם לא רכה להרבות נשיו בכל אלו הנערות, שזה יהיה לו למשא מאד, למה לכל אחת די כבודו וכבודה, אלא נעשה פלגשו, שאינו לריק לכבוד כל כך כשמתו. וטעם שני אמר רש"י ז"ל השני כוננו לומר שהיו לו ב' בתי נשים וכמו שזכרנו, אבל הה"א לא תחסר באמת כלל, לפי שהבית השני לא הוזכר עדיין, וכדמחורגם כל"א. והנה חסרון הה"א הנ"ל הביא הראב"ע לפרש שני פעם שני, אמנם איך יתכן זה על פעל שנה שהי' באחת בפעם הראשון: שעשגו, שם לכל שומר פלגשי המלך: ונקראה בשם, טעם הו"ו או למכור נתרנמו (אונד זיו וגו') או לתשובת התנאי, כי אם חסן נה המלך ואז היתה נקראת בשם, ויהי' זה טעם שני הננין מקל לנפעל, ותרנמו (דח זיו דען וגו'): (טו) לא בקשה, אמר הכתוב הנתולות האחרות נקשו דברים הרבה לקשט ולפאר אותן בהן ולעורר עיני הרואים למכור חן, אבל אסתר לא היתה לריכה לכך, כי כל כבודה פנימה, והיא בעלמה ובגופה נשאה חן בעיני כל רואיה, ודייק הכתוב באמרו ותהי אסתר נושאת חן: (טז) וחלקה אסתר, ת"י ודכרת אסתר לוח מלכא אשורוש לאתתא, ואעל יתה לבית אידרא בית מלכותיה, ראה לפרש הכתוב נזה מב' טעמים, (א) כי באחרות אומר תמיד לשון ביאה, שענינו על כל חבור אף שלא בנשואין כידוע, ונאן הוא אומר וחלקה שהיא

טען מאַנאָט דעם זייענדיגן
 רעגירונגס-יאָהרעס דעם
 אחשורוש, וואָרד אסתר ענד-
 ליד צום קעניגע אחשורוש נאָך
 דען קעניגליכען געמעכערן
 געפֿיהרט. (יז) דען דער קע-
 ניג זייענדיג זיא מעהר אלס
 אללע אנדערע פֿרויען, אונד זיא
 האַטטע זיינע גונסט אינד גע-
 וואָגענהייט פֿאַר אללען אַנ-
 דערן יונגפֿרויען. דאָזעלכסט
 זעטטע ער איהר דיא קראַנע
 אויף, אונד ערקלעהרטע זיא
 צור קעניגין שטאַטט ושתי.
 (יח) דאָכייא גאָב ער אללען
 פֿירשטען אונד שטאַטטסכע-
 דיענטען איין גראַסעס גאַסט-
 מאַהל, דאָז האַכצייטמאַהל
 אסתר'ס, ענטליעס דען פֿראַ-
 פֿינצען פֿאַן איהרעם טריבוטע,
 אונד טהיילטע געשענקע אויס

אחשורוש אל-בית מלכותו
 בחדש העשירי הוא חדש טבת
 בשנת שבע למלכותו: (יז) ויאָהב
 המלך את-אסתר מכל-הנשים
 ותשא-תן וחסד לפניו מכל-
 הבתולות וישם כתר-מלכות
 בראשה וימליכה תחת ושתי:
 (יח) ויעש המלך משתה גדול
 לכל-שריו ועבדיו את משתה
 אסתר והנחה למדינות עשה
 ויהי משאת כיד המלך:
 (יט) ובהקבץ בתולות שניות

ומרדכי (יט) וועהרענד דאָס טאָן אַבערמאַלס יונגפֿרויען זאַממעלטע, וואָר

ר ש י

(טז) בחדש העשירי. עת לינה שהנוף נהנה מן הנוף זימן הקדוש ברוך הוא אומו עת לינה כדי לחנכה עליו: (יז) מכל הנשים. הבטולות שאף נשים בעולות קבץ: (יח) והנחה למדינות עשה. לכבודה הניח להם מן המס שעליהם: ויתן משאת. שלח דורות להם והכל כדי לפתוחה אולי חגיג מולדתה. ואף על פי כן:

אין

ב א ו ר

שהוא לשון לקיחה באירוסין כידוע ג"כ. (ב) באחרות אומר בית המלך, וכאן הוא אומר בית מלכות שהוא לשון מלוכה, ויתכן שהי' זה חדר גדול מוכן אל המלך להתעסק שם בכל הענינים הנוגעים למלכות, ושם בית נופל גם על כל חדר וחדר בפני עצמו, כי תרגום חדר אדרון, וכמו שנכתוב עוד (לקמן ה' ב'), ולפ"ז לא הי' זה באותו הזמן שהגיע לה התור, כי אז לא היו עדיין יודעים אם תיטב בעיני המלך, אבל נאמר אף שלא שנה לבית הפלגשים כהאחרות בעבור שמלאה חן בעיניו, מ"מ המתין המלך עד שראה גם הבתולות הנשואות עוד, ואחר הזמן הזה כשלא מלא יעלת חן יותר ממנה אז הובאת אל בית המלכות לתת שם כתר מלכות בראשה בקבוץ שרי פרס ומדי. ויהי' ויאָהב טעם מאמר ותלקח ושעורו וכבר אהב, וטעם מכל הנשים אותן שבאו לפניו אל המלך, ומשא גם חן ומסד מכל הבתולות שנאו אחריה, וכמו שאמר הרלב"ג כי לא יתכן שתהי' היא האחרונה בהיות שמהר שומר הנשים את תמרוקה: (יח) משתה אסתר, למחנותה ושמת אפריונה: והנחה, שהניח לכל עמו ממסים וארנוניות בעבור שמחתי עם אסתר למען שימחו כולם עמו, וטעם משאת מנחה, כמו משאת בנימן: כיד המלך, אשר התבאר היותה בתכלית הרבוי (הרלב"ג) מטעם חד מן חבריא שהבאנו לעיל (א' ז'): (יט) ובהקבץ, כבר זכרנו לעיל שכן ההרגל בארצות האלו, וטעם הכתוב לבי שרולה

מגלת אסתר ב

תרגום אשכנזי - סח

וּמְרֹדְכִי יֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ :
 (כ) אֵין אֶסְתֵּר מְגִדַת מוֹלְדָתָהּ
 וְאֶת־עַמָּהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה עָלֶיהָ
 מְרֹדְכִי וְאֶת־מֵאֵמַר מְרֹדְכִי
 אֶסְתֵּר עֲשָׂה כַּאֲשֶׁר הִיתָהּ בְּאֲמִנָּה
 אֲתָוּ : ס (כא) בְּיָמִים
 הָהֵם וּמְרֹדְכִי יֹשֵׁב בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ
 קִצֵּף בְּגָתָן וְתָרַשׁ שְׁנֵי־סָרִיסֵי
 הַמֶּלֶךְ מִשְׁמַרְי הַסֵּף וַיִּבְקְשׂוּ
 לְשַׁלַּח יָד בַּמֶּלֶךְ אֶת־שׁוֹרֹשׁ :

וואר מרדכי אן דען קעניגלי-
 כען האָף געקאָממען. (כ) נאָך
 איממער אבער פֿערשוועג
 אסתר איהרע געכירט אונד
 איהר פֿאַלק, וויא עם איהר
 מרדכי בעפֿאַהלען האַטטע,
 דעססען וואַרטע זיא נאָך עכען
 זאָ בעפֿאַלגטע, אַלס דאָ
 זיא אונטער זיינער אויפֿזיכט
 שטאַנד. (כא) אום דיעזע צייט
 נון, אַלס מרדכי אַם קעניגלי-
 כען האָפֿע וואַר, וואַרען בנחן
 אונד הרש, צווייא פֿערשניט-
 טענע דעם קעניגס פֿאַן דען
 טהירוועכטערן, אויפֿגעבֿאַכט
 ווידער דען קעניג. אונד וזכטען
 האַנד אן איהן צו לעגען.
 דיעועם

וידע

ר ש י

(כ) אין אסתר מגדת מולדתה. לפי שמרדכי יושב בשער המלך המזרחי והמזרחי על כן:
 (כא) לשלוח יד. להשקותו סם המות:

ב א ו ר

שרויה לספר מעשה דננתן ומרש, שהוא התחלת הגאולה, כריך גם לזכור שמרדכי הי' יושב
 בשער המלך, אשר עי"ז נודע לו הדבר, ומפרש שהי' זה בזמן קבוץ בתולות פעם שנית אחר
 הפעם שזכר עתה, אבל בזמן אותו הקבוץ שהי' אסתר בו, לא הי' עדיין בשער המלך, שלא
 כדעת הראב"ע, וכן הוא אומר איש יהודי הי' בשאן הנזירה ולא בשער המלך, ומה שאמר
 הראב"ע שטעם הנזירה על הארמון הוא רחוק מאד, כי ידוע היות שאן שם עיר המלוכה
 בארץ פרס בעילם המדינה: (כ) אין אסתר בגדה, לנלתי יחשוב הקורא שאחר הומלכה
 גלחה סוד מולדתה, ושעבור זה נא מרדכי לשנת בשער המלך, ובפרט כשנדעתו לאמר שהגידה
 אסתר דבר מה למלך בשם מרדכי, אשר עי"ז יש לטעות שנכר נתפרסם הקורבה בנייהם, לכן
 הקדים להעיר שגם עתה אין אסתר מגדת וגו', ורבים מהמעתיקים שאלו איך היתה יכולה
 להסתיר הדבר אחרי שלמה תמיד שלוחים לדבר עמו? הכי שנתו שימלאו בדברי הימים כמה
 וכמה ספורים בזה, אשר אירעו בבתי הנשים למלכי המזרח שהרילו אגרות רבות לאוהביהם
 ומאהביהם, ולא נודע הדבר זמן רב, ואף כי היא שהיתה יכולה תמיד לגלות הלטרפותה
 בינה לבניו כשיודע הדבר: עושה, עתה, כנאותו הזמן אשר היתה באמנה אמו; או טעם
 כאשר היתה באלו היתה עדיין באמנה אמו, ויתורגם בל"א (חלם וואַרע זיא נאָך וואַנטער זיינער
 זויפֿזיכט). ושם אמנה מגזרת ויהי אומן ע"מ חכמה עלמה: (כא) בימים ההם, שזכרתי לעיל
 שהי' מרדכי יושב בשער המלך, אירע המעשה שקלף בנתן ומרש וגו' כן הוא שיעור הכתוב,
 והולך לכפול זה המאמר, בעבור שהפסיק במאמר אין אסתר וגו', ולכן מוטעם המלך באתנחתא
 כדין מאמר מוסגר: משמרי הסף, שרשו ספך והוא מוזנת השער תרגום על משקוף ושמי
 המוזנות, שקפא ועל תרתין ספין, וכן מלאנו הך הכפתור וירעשו הספים, ולכן מתורגם בל"א
 (טהיר = וועכטער). ורש"י אמר מפי חז"ל שרלו להשקות המלך סם המות יראה שפרשו סף מלשון
 מן הדם אשר בסף (שמות י"ב) והוא שם כלי מה (איין בעקקען). והכתוב לא הודיע סנת
 הקלף בעבור שאין זה מעלמות ספור הנס. ואם היה אשורש הזה (קסערקטעם) הנזכר במ"הס
 נוכל

חרגום אשכנזי

(כג) דיעועם ערפֿוהר מרדכי , אונד צייגטע עם דער קעניגין און ; אונד דיעוע בעריכטעטע עם דעם קעניגע אין מרדכי'ס נאמען . (כג) דיא זאכע ווארד אונטערזוכט , אונד וואהר בע- פונדען , זיא ווארדען ביידע און איינען פפֿאהל געהענקט , אונד דיא בעגעבענהייט אין דיא קראניק איינגעטראגען , דיא צו דעם קעניגס געברויך בעשטימטט וואר .

ג (ה) נאך דיעוער בעגעבענ- הייט ערהאב דער קעניג דען המן וואהן דעם המדחא אויס דעם געשלעכטע אנג צו איי- נער גראסען ווירדע , אונד זעטצטע ווינען ראנג נאך אי- בער אללע דיא עדלען דיא פֿאר איהם קאמען . (ג) אללע

מגלת אסתר ב ג

(כג) ויודע הדבר למרדכי ניגד לאסתר המלכה והאמר אסתר למלך בשם מרדכי: (כג) ויבקש הדבר וימצא ויחלו שניהם על- עין ויכתב בספר דברי הימים לפני המלך: ס ג (ה) אחר ו הדברים האלה גדל המלך אחשוורוש את-המן בן-המדחא האגגי וינשאהו וישם את-כסאו מעל כל-השרים אשר אתו: (ג) וכל-עבדי המלך אשר-בשער

המלך קעניגליכע בעדיענטען , זא פֿיעל איהרער אס האפֿע ווא- רען

ר ש י

(כב) ויודע הדבר למרדכי . שהיו מספרים דנריהם לפניו בלשון טרסי ואין יודעים שהיה מרדכי מכיר בשניים לשונות שהיה מיושני לשכת הגזית: (כג) ויכתב נספר דברי הימים . הטובה שעה מרדכי למלך:

ג (א) אחר הדברים האלה . שנכרחת רפואה זו להיות לחשועה לישראל: גדל המלך את המן . שהקנ"ס

ב א ו ר

נוכל לומר , שהיה המעשה הזה אחרי שובו ממלכות יון , וכאשר נודע בשונו רגזו עליו כל עמו וילוונו עליו על כי נפל מעמו עם רב , ועל שלא השגיח עוד על ממלכתו רק עזבה ביד יועליו , אולי בעבור זאת היה ג"כ הקלף משני שומרי הסף: (כב) ויודע , בספר יוסיפון לרומיים נכתב שהיה יהודי אחד עבד לסריסי המלך , והוא שמע מה שנקשו לעשות והגיד זאת למרדכי , וחז"ל אמרו שהיו מספרים בלשון טרסי ולא היו יודעים שמרדכי מכיר וכו' והכתוב סתם כל זה מטעם הנ"ל: והאמר אסתר וגו' , למה יהיה זר בעיני המלך שיסוב אחד מעבדיו אשר בשער אל המלכה בדבר נחון כזה , ונפרט להיות אי אפשר לבוא אל המלך עלמו ולא יקרא ולכן אין זה ראיה כלל על סרסוס הקורבנה שביניהם , כאשר חשבו קלת: (כג) ויכתב , הטובה שעה מרדכי למלך (רש"י): לפני המלך , ח"י מלתקרי תדירא קדם מלכא , ומזה הטעם היו מונחין תמיד בבית המלך כנראה מדלקמן (ו' א') שהיו נמלאים שם בלילה , ויש עוד אחרים שהיו מונחים בלשכת בתי הדת (מרכיעין) בלע"ו:

ג (א) אחר , מוסב על מעשה בגתן ומרש שזכר , ואפשר שהיה זה סמוך לשנת שתיים עשרה למלכות אחשורוש , ונמשך זמן מה בין הגעת אסתר לנלכות וביאת מרדכי אל שער המלך גם בין הביאה הזאת ומ- שהסריסים , והראב"ע אמר אחר חמש שנים , והוא נגד הכלל שכתב הוא בעלמו כמה פעמים , כ"מ שנאמר אחר סמוך אחרי מופלג: וישם אח כסאו , מטעם היושבים ראשונה בנלכות , ונשא אותה אף משבעת שרי פרס ומדי הידועים , וזה טעם אשר אחר , כלומר את המלך ורואי סניו , או שנכר היה אחד מאלי השבעה וטעם אשר אחר על המן